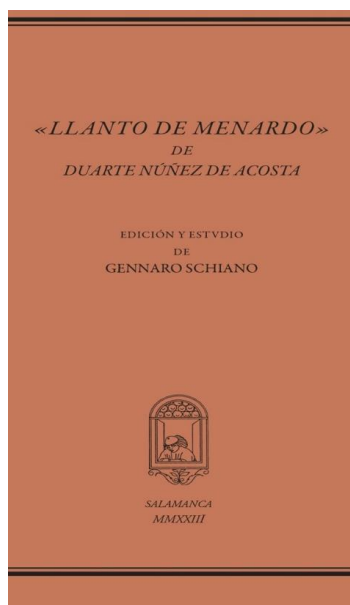

Duarte Núñez de Acosta. *Llanto de Menardo*. Edición y estudio de Gennaro Schiano. Salamanca: SEMYR & SEHL (*Documenta*, 17), 2023. 152 pàgines. ISBN: 978-84-125391-1-0.

Ressenyat per Vicent Josep Escartí
Universitat de València

El riu Tormes, el 26 de gener de 1626, se n'eixia de mare i negava de manera inesperada i amb greus conseqüències la ciutat de Salamanca, a l'antic regne de Lleó. Coneguda com la "riada de san Policarpo", aquella catàstrofe va produir, també, una sèrie de textos de diferent extensió *-relacions-*, amb la notícia de com havia estat aquell fet que sembla que acabà per emportar-se per davant la vida de quasi 150 persones i amb desperfectes diversos en més d'un miler de cases, temples i tota mena d'edificis; i, en especial, esglésies i convents que es trobaven construïts a la part baixa de la ciutat, extramurs. A més, el pont romà de la urbs també es va veure danyat greument i el desastre va ser tan impressionant que la mateixa fisonomia urbanística de la ciutat lleonesa va canviar a partir d'aquell moment.

Una desgràcia d'aquella magnitud no podia tardar massa en arribar als papers. El món del barroc era, també, un món sensacionalista: les catàstrofes de tota mena aprofitaven per infondre un major temor al poder de Déu i mostraven, encara, com l'home no podia enfrontar-se de cap manera a aquelles manifestacions de la còlera divina. Eren, també, un càstig que s'aplicava a la societat, que s'havia apartat del camí recte dels ensenyaments de l'església i, per tant, la maquinària eclesiàstica i de la monarquia aprofitava aquells esdeveniments per continuar difonent les seues doctrines on Déu i el rei eren intocables -i, per extensió, els funcionaris de la corona i els representants de la divinitat en la terra. A això s'afegia la major profusió de notícies que corrien manuscrites o impreses pels diferents indrets de la Monarquia Hispànica.

Com afirma Gennaro Schiano -editor del text que ara ens ocupa-, "las primeras décadas del siglo XVII representan la época de mayor auge de los géneros informativos debido a unos cambios notables tanto en los medios de divulgación de la información pública como en el habito mental compartido" (p. 23). El públic, a més, es mostrava àvid de notícies i una indústria editora que anava consolidant-se veia en aquests

materials fàcils d'estampar, de dimensions breus moltes voltes i de consum ràpid, una forma de guanyar diners de manera segurament més fàcil i immediata que amb els gruixuts llibres en llatí destinats a l'estudi universitari o amb altres productes més costosos per als impremters.

Meravelles de tota mena, notícies increïbles sobre monstres o hermafrodites -per posar un cas-, troballes de peixos o notícies sobre terres remotes, al costat de les relacions de festes celebrades arreu, destinades a exaltar la religió i la monarquia, s'editaven ara i adés. Desgràcies de tot tipus -accidents-, batalles i assalts de corsaris, episodis referits a l'expulsió dels moriscos o catàstrofes naturals com la que ens hi ocupa -riuades, llamps feridors, nevades inesperades, etc.- poblen les pàgines dels dietaristes del moment i, encara, quan es converteixen en escrits individuals, de vegades arriben a la impremta. Una societat que s'admirava i s'atemoria amb aquell tipus de relats era un bon mercat per als impremters.

Duarte Núñez de Acosta (1606-1685), era d'origen portuguès i va ser conegut també com "el doctor Chico". Serví durant un temps en terres andaluses als nobles més importants del moment i va adquirir un gran prestigi. Va morir segurament al Puerto de Santa María. Publicà tractats, després d'estudiar medicina a Salamanca, i d'aquell període salmantí seu seria la relació que explica, glossa i tracta de retratar amb detalls i amb una bona dosi d'imaginació classicitzant l'esmentada riuada del 1626.

A la mateixa Salamanca, en la impremta de Diego de Cussio, i el mateix any 1626 -per tant, quan la catàstrofe encara estava ben viva en la ment de tothom-, va veure la llum el treball literari i noticier de Núñez de Acosta: *Llanto de Menardo o en la orilla del Tormes, el martes por la mañana, después de la fatal destrucción desta Ciudad de Salamanca con las creciente del río a 26 de enero de 1626*.

Ara, Gennaro Schiano ha elaborat l'edició crítica d'aquell text del barroc i l'ha publicat a la mateixa ciutat del Tormes, a la prestigiosa editorial SEMYR & SEHL, en la col·lecció *Documenta* (núm. 17), dirigida per Pedro M. Cátedra, en un acurat volum de factura tradicional i d'impaginació i disseny impecables.

El treball del professor de la Università degli Studi di Napoli Federico II, Gennaro Schiano, és també ben acurat i consta dels elements propis d'aquest tipus d'edicions. Així, en primer lloc trobem una *Nota preliminar* (pp. 11-13) i tot seguit una sèrie d'apartats que passem a enumerar ara. En primer lloc, una ullada a l'esdeveniment luctuós que va provocar aquella avinguda del riu Tormes -*La riada de san Policarpo* (pp. 17-19). En segon lloc, una altra ullada als diferents escrits que es van redactar a propòsit d'aquella catàstrofe -*Relaciones de (un) desastre* (pp. 21-28). En tercer lloc, i ja amb més profunditat, trobem un capítol dedicat a l'autor -*El "doctor Chico": retrato de Duarte* (pp. 29-37). Segueix un estudi de l'obra -*El Llanto de Menardo* (pp. 39-60)- i un breu apartat on s'expliquen les característiques de l'edició (pp. 60-66). El volum conté tot seguit l'edició del text de Núñez i l'aparat crític del mateix (pp. 69-86), que es veu completat per un sucós comentari (pp. 87-121) que mostra l'erudició i el bon quefer de l'autor de la present edició. Finalment hi ha una bibliografia abundosa (pp. 125-139) i un índex onomàstic ben útil.

Gennaro Schiano ha fet, així, un treball ben laudatori amb una obra *menor* -si es vol- d'aquell barroc hispànic que tantes mostres ens ha deixat, en diferents llengües, de l'interés dels homes d'aquella època en aspectes portentosos -relacionats sovint amb la climatologia, com és ara el cas- que, malgrat el temps transcorregut, segueixen sent atractius i ens mostren com els nostres avantpassats es miraven les coses que venien del cel.